

PROMOTING THE INTEGRATION OF DISADVANTAGED GROUPS BY COOPERATION IN THE FIELD OF TRAINING IN THE BIHOR-HAJDÚ-BIHOR EUROREGION

FELNŐTT- ÉS SZAKKÉPZÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SZEMÉLYEK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEINEK NÖVELÉSÉÉRT A BIHAR-HAJDÚ-BIHAR EURORÉGIÓBAN

COLABORARE ÎN EDUCAREA ADULȚILOR ȘI A PREGĂTIRII PROFESIONALE PENTRU PROMOVAREA OCUPĂRII PERSOANELOR DEFAVORIZATE ÎN EUROREGIUNEA BIHOR-HAJDÚ-BIHAR

Felnőttoktatás és szakképzés Romániában

Flóra Gábor – Györbíró András – Szilágyi Györgyi

Partiumi Keresztény Egyetem
Nagyvárad

A romániai felnőttoktatás kezdetei a két világháború közötti időszakra nyúlnak vissza, ekkor alakultak meg az ország több településén azok a „népi egyetemek”, „paraszi főiskolák” amelyek a falvak gazdálkodó népének kulturális felemelését, a „népművelést” tekintették fő célkitűzésüknek. A kommunista uralom időszakában az ilyen jellegű tevékenységet nagymértékben kiterjesztették és a rendszer jellegének megfelelő ideológiai tartalmat kapott, a falvak lakói mellett a városi, ipari dolgozókat is elsődleges célcsoportjának tekintette. (Drobot 2008, p. 13).

Two countries, one goal, joint success!

www.hungary-romania-cbc.eu • www.huro-cbc.eu

PROMOTING THE INTEGRATION OF DISADVANTAGED GROUPS BY COOPERATION IN THE FIELD OF TRAINING IN THE BIHOR-HAJDÚ-BIHAR EUROREGION

FELNŐTT- ÉS SZAKKÉPZÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SZEMÉLYEK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEINEK NÖVELÉSÉÉRT A BIHAR-HAJDÚ-BIHAR EURORÉGIÓBAN

COLABORARE ÎN EDUCAREA ADULȚILOR ȘI A PREGĂTIRII PROFESIONALE PENTRU PROMOVAREA OCUPĂRII PERSOANELOR DEFAVORIZATE ÎN EUROREGIUNEA BIHOR-HAJDÚ-BIHAR

1989 után, a diktatórikus rendszer politikai ellenőrzése alól felszabadulva, az addigi népművelői intézmények „légüres térbe” kerültek, státusuk bizonytalanná, finanszírozásuk kérdésessé vált. Ezzel párhuzamosan létrejöttek az első civil szervezetek, ha lassan is, de beindult a kulturális, népművelői, oktatási tevékenység önszerveződése. Az oktatás terén ez főként a gombamódra szaporodó magánegyetemek megjelenését jelentette. Az előző rendszer igen szűk korlátok közé szorította a felsőoktatásba bekerülő hallgatók számát, viszont az onnan kikerültek számára garantálta az értelmiségi státust és munkahelyet. Éppen ezért a rendszerváltást követően óriási lakossági igény mutatkozott a felsőfokú végzettség megszerzésére, ami a társadalmi köztudatban az addig tapasztaltak alapján az érvényesülés, a felemelkedés biztos és csaknem kizárólagos útjaként jelenítődött meg.

A felsőoktatás térnyerésével párhuzamosan a szakmai képzés társadalmi presztízse igen nagymértékben visszaesett, a szakiskolákba, szakközépiskolákba történő bekerülésnél fokozódó mértékben negatív szelekciós mechanizmus érvényesült. A középiskolai osztályok nagyobb része „elméleti” profilú, ami azt jelenti, hogy semmiféle szakmai képzettséget nem kínálnak az érettségi diploma mellé. A felnőttoktatás, egész életen át tartó oktatás keretében működő szakképzések e helyzet negatív következményeit is lennének hivatva kompenzálni.

A felnőttkori szakképzés intézményhálózatának, intézményrendszerének kialakulása azonban – számos tényező, de leginkább a kommunista rendszer minden kezdeményezést elfojtó

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

www.hungary-romania-cbc.eu • www.huro-cbc.eu

centralista öröksége miatt - nemcsak a nyugati országokhoz, hanem például a szomszédos Magyarországhoz képest is jelentős mértékű késéssel valósult meg, annak ellenére, hogy a különféle európai és nemzetközi programok (PHARE, Leonardo da Vinci, Socrates, Tempus stb.) számottevő ösztönző hatást gyakoroltak a felzárkózás tekintetében. Sokatmondó e tekintetben, hogy miközben Magyarországon már 1956 óta képeznek felsőfokú szinten felnőttoktatási szakembereket, és ez a bolognai rendszer keretében andragógia BA és MA szinteket is magában foglal, Romániában jelenleg nincs ilyen jellegű képzés. (Juhász 2010, p. 261).

Románia rendszerváltást követő gazdasági szerkezetváltása a foglalkozási struktúra gyökeres megváltozását eredményezte. A munkaerő-piaci kereslet átalakulására azonban az oktatási és képzési rendszerek még mindig nem eléggé felkészültek, holott a leszakadó társadalmi csoportok munkaerő-piaci integrációját nagymértékben megkönnyítené egy hatékony, dinamikus és korszerű képzési- és felnőttoktatási intézményhálózat.

A felnőttoktatási programok akkreditálásának és ellenőrzésének szabályozása tekintetében sokáig joghézag, intézményi hiátus állt fenn. Bár 1999-ben létrehozták a Felnőtt szakképzés Országos Tanácsát (Consiliul Național de Formare Profesională a Adulților) amelynek alárendelt szervei a megyei szinten működő szakbizottságok, a Tanács működési szabályzatát csak 2004-ben fogadták el. A felnőtt korú szakképzéssel kapcsolatos programok és politikák

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

PROMOTING THE INTEGRATION OF DISADVANTAGED GROUPS BY COOPERATION IN THE FIELD OF TRAINING IN THE BIHOR-HAJDÚ-BIHAR EUROREGION

FELNŐTT- ÉS SZAKKÉPZÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SZEMÉLYEK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEINEK NÖVELÉSÉÉRT A BIHAR-HAJDÚ-BIHAR EURORÉGIÓBAN

COLABORARE ÎN EDUCAREA ADULȚILOR ȘI A PREGĂTIRII PROFESIONALE PENTRU PROMOVAREA OCUPĂRII PERSOANELOR DEFAVORIZATE ÎN EUROREGIUNEA BIHOR-HAJDÚ-BIHAR

kidolgozása, a képzések akkreditálása, szervezési és működési feltételeik meghatározása és ellenőrzése, valamint a diplomák kibocsátása jelenleg a Szociális és Munkaügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik, ennek módszertanát 2003-ban hagyták jóvá. (Consiliul National de Formare Profesională a Adultilor, 2011)

Európai uniós összehasonlításban szemlélve, jelentős mértékű lemaradás mutatkozik a felnőttoktatásban való részvétel mértéke tekintetében is. Egy 2005-ös Eurostat adat szerint a 25 és 64 év közötti román állampolgárok mindössze 10%-a vett részt a felnőttoktatás valamely elismert formájában, míg a déli szomszéd - az EU-hoz Romániával azonos időpontban csatlakozott - Bulgária esetében ez az arány 17%, Spanyolországban 25%, Franciaországban 51%, Szlovákiában 29%, Svédországban pedig 71% volt (az európai uniós átlag ugyanabban az évben 42%). (Dan 2009, p. 177) Ezzel párhuzamosan megfigyelhető az a jelenség is, hogy a szakmai tudással rendelkezők jelentős része informális úton, államilag nem elismert keretben szerzi meg a szakmája műveléséhez szükséges kompetenciákat. Ez a jelenség főleg a hagyományos mesterségek, kézműves szakmák művelőire jellemző, pedig számukra is nyilvánvalóan hasznos, előnyös lenne, ha meglévő jártasságaikról elismert oklevelet szerezhethének. (Balica 2008)

A felnőttoktatásra különösen fontos kompenzáló szerep hárul a hátrányos helyzetű személyek szakmai képzése, munkahelyi beilleszkedésének elősegítése tekintetében. A Bihar Megyei

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

www.hungary-romania-cbc.eu • www.huro-cbc.eu

Foglalkoztatási Ügynökség (AJOFM) által rendelkezésünkre bocsátott adatok szerint 2010-ben Romániában 627.000 regisztrált munkanélkülit tartottak nyilván, ezekből Bihar megye területére 16.666 jutott. Ez utóbbi szám azonban csaknem kétszerese a két évvel korábbi 2008-as értéknek, amikor a megyében 8596 munkanélkülit tartottak nyilván. E jelentős helyzetromlás ellenére 2010-ben a megye lényegesen jobb mutatókkal rendelkezett a munkanélküliség százalékos arányát tekintve, mint az országos átlag, hiszen megyei szinten 5.8% volt a munkanélküliek részaránya, szemben az országos átlag 6.9%-al. (AJOFM Bihar, 2011 a)

A negatív tendencia romlásának nem meglepő módon legfőbb oka a világszintű, de főleg Európában jelentős következményekkel járó pénzügyi- és gazdasági válság, mely elsősorban a kereslet-szűkülés révén rontotta a foglalkoztatottsági mutatókat. Ez Bihar megye szintjén nem csak az álláskeresők számának növekedésében mutatkozik meg, hanem tetten érhető annak vizsgálata révén is, hogy egyre kevesebb szabad munkahely kerül az illetékes hatóság látókörébe. Ugyanis míg 2008-ban havonta átlagosan 1310 új bejelentett üres munkahely keletkezett, két év múlva, 2010-ben ez a szám több mint felére, 680-ra csökkent. A legjelentősebb keresletcsökkenés az építkezési, kereskedelmi és fémfeldolgozó területeken mutatkozott. (AJOFM Bihar, 2011 a)

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

PROMOTING THE INTEGRATION OF DISADVANTAGED GROUPS BY COOPERATION IN THE FIELD OF TRAINING IN THE BIHOR-HAJDÚ-BIHOR EUROREGION

FELNŐTT- ÉS SZAKKÉPZÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SZEMÉLYEK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEINEK NÖVELÉSÉÉRT A BIHAR-HAJDÚ-BIHAR EURORÉGIÓBAN

COLABORARE ÎN EDUCAREA ADULȚILOR ȘI A PREGĂTIRII PROFESIONALE PENTRU PROMOVAREA OCUPĂRII PERSOANELOR DEFAVORIZATE ÎN EUROREGIUNEA BIHOR-HAJDÚ-BIHAR

Valamivel jobb - voltaképpen stagnáló - a helyzet a könnyűipari, ruhaipari területeken. A rendelkezésre álló betöltetlen állások 80%-át varrónőknek, cipőkészítőknek, könnyűipari segélymunkásoknak kínálták fel. 2009-ben az összes bejelentett álláslehetőség csupán 1 %-a igényelt felsőfokú végzettséget, 81%-ban középfokú végzettséggel rendelkező jelentkezőket vártak, míg 18%-uk esetében szakképzetlen munkaerőre tartottak igényt. (AJOFM Bihar, 2011 a)

Amint a legfrissebb rendelkezésre álló, 2011 június 30-i adatokból kiderül, Bihar megyében 9413 regisztrált munkanélkülit tartottak nyilván, melyek közül 3735 kapott munkanélküli segélyt. A munkanélküliség 3,29%-os arányt mutatott, ami lényeges javulás az előző referenciaidőszakokhoz képest. Ezek közül 5678 fő nem részesül segélyben, a két legjelentősebb életkor szerinti kategória e tekintetben a 30-39 évek közöttiek (1622 fő), valamint a 40-49 év közöttiek (1352 fő). A pályakezdő fiatalok közül 2013 személy tartozik e kategóriába, míg az 55 év fölöttiek közül csupán 519, ez utóbbi tény azonban árnyalja az, hogy e kategória körében gyakori a korai nyugdíjaztatás (figyelemreméltó a betegnyugdíjasok, rokkantsági nyugdíjasok igen magas száma bizonyos településeken). Ami e csoport iskolázottság szerinti megoszlását jelenti, a szakképzetlenek száma 1891, a középfokú végzettségűeké 1281, míg a felsőfokúak száma 563. (AJOFM Bihar, 2011 a)

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

www.hungary-romania-cbc.eu • www.huro-cbc.eu

Az iskolai kirekesztettség Romániában is a társadalmilag hátrányos helyzet egyik legfontosabb kísérőjelensége, oka és egyben súlyosbító tényezője. Egy 2005-ös felmérés eredményei szerint a nyilvántartott 52 000 fogyatékkal élő gyerekek közül mindössze 29% részesült az oktatás „valamely formájában.” (EUMAP 2005, p. 14 In: Dan, 2009, p. 181). Egy másik tanulmány (UNICEF, 2006 In: Dan 2009, p. 181) szerint a HIV vírussal fertőzött gyerekek 41%-a semmiféle oktatásban nem részesült 2004 folyamán. A magasabb oktatási szintekre való eljutás tekintetében a roma gyerekek és fiatalok is rendkívül hátrányos helyzetben vannak. A 2002-es népszámlálás szerint a 15-18 év közötti roma fiatalok mindössze 21%-a vett részt valamilyen oktatási formában, míg a 19-22 éves korosztály esetében ez az arány mindössze 2%-os (szemben a lakosság egészében kimutatott 30%-os részvétellel) (Dan 2009, 181).

Ami a felnőttképzés rendszerét illeti Bihar megyében, hivatalosan három formáját tartják nyilván: az elsődleges jellegű fiataloknak szóló alapképzést, a folyamatos képzéseket, valamint az inasság intézményét, mely a 16-21 év közötti szakképzetlen fiatalokat hivatott megcélozni. A képzések jellege szerint megkülönböztetnek alapbetanítást, szaktovábbképzést, specializáló képzéseket, valamint átképzési programokat. A munkakeresők képzési programjait a 76/2002-es törvény szabályozza. 2010-ben a Bihar Megyei Foglalkoztatási Ügynökség 15 képzési programot kínált, melyeken összesen 365 személy vett részt. A többség, 139 fő, a 35-45 év közötti korosztályból került ki. A résztvevők közül kiemelkedően

PROMOTING THE INTEGRATION OF DISADVANTAGED GROUPS BY COOPERATION IN THE FIELD OF TRAINING IN THE BIHOR-HAJDÚ-BIHOR EUROREGION

FELNŐTT- ÉS SZAKKÉPZÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SZEMÉLYEK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEINEK NÖVELÉSÉÉRT A BIHAR-HAJDÚ-BIHAR EURORÉGIÓBAN

COLABORARE ÎN EDUCAREA ADULȚILOR ȘI A PREGĂTIRII PROFESIONALE PENTRU PROMOVAREA OCUPĂRII PERSOANELOR DEFAVORIZATE ÎN EUROREGIUNEA BIHOR-HAJDÚ-BIHAR

magas volt a középfokú végzettségűek aránya (224 fő), míg a szakképzetlenek és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya nagyságrendileg azonos (62, illetve 76 fő). A képzéseken résztvevők között több mint kétszeres volt a városi lakhellyel rendelkezők aránya. Ami a 2011-es évet illeti, az első 6 hónapban 26 képzési program indult 546 fő részvételével. A képzési kínálatban új elemként szerepeltek például a hálózati adminisztrátor, biztonsági őr, kereskedelmi ügynök, projekt menedzser szakmák elsajátítását célzó tanfolyamok. A legnagyobb érdeklődés a vendéglátó-ipari képzéseket övezte. (AJOFM Bihar, 2011 b)

A viszonylag lassú előrehaladás egyik okát képezi az is, hogy ellentétben Magyarországgal, Romániában csak az iskolarendszerű felnőttképzés részesül állami támogatásban. E kedvezőtlen körülmény ellenére, amint a Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központja által végzett TERD kutatás eredményei is alátámasztják, az utóbbi időszakban a felnőttképző rendszer megerősödése napjainkban két irányból is jelentkezik: egyrészt a hagyományosan oktatási feladatot ellátó intézmények vállalnak fel ilyen szerepeket, másrészt pedig a civil szervezetek, amelyek pályázati forrásból próbálnak kialakítani a helyi lakossági, munkaerő-piaci igényeknek megfelelő képzéseket. Ez utóbbiak hátránya viszont, hogy fenntarthatóságuk biztosítása, intézményesülésük – éppen a pályázati források bizonytalansága, a projektmegvalósítási időszakok általában rövid távú időbeli behatároltsága miatt – nehézségekbe ütközik. (Juhász, 2010)

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

www.hungary-romania-cbc.eu • www.huro-cbc.eu

PROMOTING THE INTEGRATION OF DISADVANTAGED GROUPS BY COOPERATION IN THE FIELD OF TRAINING IN THE BIHOR-HAJDÚ-BIHOR EUROREGION

FELNŐTT- ÉS SZAKKÉPZÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SZEMÉLYEK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEINEK NÖVELÉSÉÉRT A BIHAR-HAJDÚ-BIHAR EURORÉGIÓBAN

COLABORARE ÎN EDUCAREA ADULȚILOR ȘI A PREGĂTIRII PROFESIONALE PENTRU PROMOVAREA OCUPĂRII PERSOANELOR DEFAVORIZATE ÎN EUROREGIUNEA BIHOR-HAJDÚ-BIHAR

Ma még mindig viszonylag kevés olyan oktatási vagy szociális feladatot ellátó civil szervezet működik, amelynek anyagi-fenntartói háttere elég erős ahhoz, hogy bizonyos fokig mentesüljön az említett típusú kényszerhelyzetektől. A történelmi egyházak által támogatott civil szervezetek, amelyek széleskörű külföldi kapcsolatokkal rendelkeznek, nemzetközi segítő hálózatok részesei, e vonatkozásban viszonylagos előnyben vannak. Ezzel is magyarázható a romániai szociális és oktatási civil szerepvállalók körében betöltött fontos, sok esetben hiánypótló szerepük.

Hivatkozások

AJOFM Bihor (2011 a) Date statistice la nivel național, regional și județean privind resursele de muncă, populația civilă, populația ocupată, șomeri înregistrați și rata șomajului. Material informativ elaborat pentru proiectul Adult Learning, elaborat de Daciana Nica, director adjunct AJOFM Bihor.

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

www.hungary-romania-cbc.eu • www.huro-cbc.eu

PROMOTING THE INTEGRATION OF DISADVANTAGED GROUPS BY COOPERATION IN THE FIELD OF TRAINING IN THE BIHOR-HAJDÚ-BIHOR EUROREGION

FELNÓTT- ÉS SZAKKÉPZÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SZEMÉLYEK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEINEK NÖVELÉSÉÉRT A BIHAR-HAJDÚ-BIHAR EURORÉGIÓBAN

COLABORARE ÎN EDUCAREA ADULŢILOR ŞI A PREGĂTIRII PROFESIONALE PENTRU PROMOVAREA OCUPĂRII PERSOANELOR DEFAVORIZATE ÎN EUROREGIUNEA BIHOR-HAJDÚ-BIHAR

AJOFM Bihor (2011 b) Formarea profesională a adulţilor la nivel naţional şi în judeţul Bihor. Material informativ elaborat pentru proiectul Adult Learning, elaborat de Daciana Nica, director adjunct AJOFM Bihor.

Balica, M. (2008) Educaţia adulţilor în zone defavorizate. Constrângeri şi oportunităţi. Teză de doctorat, Universitatea din Bucureşti

Consiliul National de Formare Profesională a Adulţilor (2011) <http://www.cnfpa.ro> Accesat: 15.03.2011

Dan, Adrian Nicolae (2009) Servicii sociale In: Marian Preda, coord. Riscuri şi inechităţi sociale în România. Ed. Polirom, Iaşi, pp. 119-189

Drobot Loredana (2008) Pedagogie socială. Ed. Didactică şi Pedagogică, R.A. Bucureşti

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

www.hungary-romania-cbc.eu • www.huro-cbc.eu